D-Tek Bilgi Merkezi

Uygulanabilirlik Bildirgesi Tanımı ve İlişkiler

Prof. Dr. Diler Aslan

D-Tek Teknoloji Geliştirme, Üretim, Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti.

Yayın tarihi	30.08.2026
Son güncelleme	30.08.2026
Doküman sürüm	00

Uygulanabilirlik Bildirgesi Tanımı ve İlişkiler

Prof. Dr. Diler Aslan
30.08.2026

İçindekiler

Uygulanabilirlik Bildirgesi, ISO/IEC 42001:2023'ün esas olarak **6.1.3 — YZ risklerinin işlenmesi** maddesinde yer alır. Ve Madde 3.26'da tanımlanır.

3.26 — Uygulanabilirlik Bildirgesi tanımı

Standart, Uygulanabilirlik Bildirgesi'ni gerekli bütün kontrolleri ve bu kontrollerin dâhil edilme veya dışlanma gerekçelerini gösteren dokümantasyon olarak tanımlar.

6.1.3 — YZ risklerinin işlenmesi

Kuruluşun:

- risk işleme seçeneklerini belirlemesini,
- gerekli kontrolleri seçmesini,
- seçilen kontrolleri Ek A ile karşılaştırmasını,
- Ek A'dan ilgili kontrolleri değerlendirmesini,
- gerekiyorsa Ek A dışında ek kontroller belirlemesini,
- Ek B'deki uygulama rehberini dikkate almasını,
- **Uygulanabilirlik Bildirgesi'ni oluşturmasını**
- ve YZ risk işleme planını hazırlamasını

ister.

Uygulanabilirlik Bildirgesi şunları içermelidir:

- Gerekli görülen kontroller
- Kontrollerin bildirgeye alınma gerekçeleri
- Ek A kontrollerinin uygulanıp uygulanmadığı

- Dışlanan kontroller
- Her dışlama kararının gerekçesi
- Kuruluş tarafından belirlenen ek kontroller

Ek A ile ilişkisi

Ek A, Uygulanabilirlik Bildirgesi hazırlanırken karşılaştırılması gereken referans kontrol kümesidir. Ek A'daki her kontrol değerlendirilir; ancak her kontrolün uygulanması zorunlu değildir. Dışlanan kontroller gerekçelendirilir.

8.3 ile ilişkisi

8.3 — YZ risklerinin işlenmesi maddesi, 6.1.3'e göre hazırlanan risk işleme planının uygulanmasını ve sonuçların dokümante edilmesini ister.

Dolayısıyla ilişki şöyledir:

- **6.1.3:** Kontrollerin seçilmesi ve Uygulanabilirlik Bildirgesi'nin hazırlanması
- **Ek A:** Değerlendirilecek referans kontroller
- **Ek B:** Kontrollerin nasıl uygulanabileceğine ilişkin rehberlik
- **8.3:** Seçilen kontrollerin ve risk işleme planının uygulanması

Önemli bir ayrıntı: ISO/IEC 42001, 6.1.3'te yönetim onayını açıkça **YZ risk işleme planı ve kalan risklerin kabulü** için ister.

Risk İşleme Planı ve Risk Envanteri Farklılıkları

Tam olarak **YZ Risk Envanteri** değildir; ancak Risk Envanteri bu onayın temel girdilerinden biridir.

ISO/IEC 42001 Madde 6.1.3'te geçen belgeleri şöyle ayırmak gerekir:

Doküman	İçeriği
YZ Risk Envanteri	Belirlenen riskler, nedenleri, olası sonuçları, risk düzeyleri, risk sahipleri ve öncelikleri
YZ Risk İşleme Planı	Riskler için ne yapılacağı, seçilen kontroller, sorumlular, kaynaklar, süreler ve hedeflenen kalan risk
Uygulanabilirlik Bildirgesi	Gerekli kontroller, Ek A kontrollerinin uygulanma durumu ve dâhil etme veya dışlama gerekçeleri
Kalan Risk Kabul Kaydı	Kontroller uygulandıktan sonra kalan risklerin yönetim tarafından kabul edilip edilmediği

İlişki şu şekilde gösterilebilir:

YZ Risk Envanteri → YZ Risk İşleme Planı → Uygulanabilirlik Bildirgesi → Kontrollerin uygulanması → Kalan riskin değerlendirilmesi ve kabulü

Buna göre yönetim:

- YZ Risk Envanteri'ni inceler,
- YZ Risk İşleme Planı'nı onaylar,
- Uygulanabilirlik Bildirgesi'ndeki kontrol seçimlerini uygun bulur,
- kontroller sonrasında kalan riskleri kabul eder veya ek önlem ister.

Risk Envanteri'nde aşağıdaki alanlar bulunursa bu doküman risk değerlendirmesini ve risk işleme kararlarını birlikte izlemeyi kolaylaştırabilir:

- Risk kodu ve tanımı
- Riskin kaynağı ve nedeni
- Etkilenen kişiler veya süreçler
- Olasılık ve sonuç
- Başlangıç risk düzeyi
- Seçilen risk işleme yöntemi
- İlgili Ek A kontrolleri
- Alınacak önlemler
- Risk sahibi ve sorumlular
- Tamamlanma süresi
- Kalan risk düzeyi
- Kalan riskin kabul kararı
- Onaylayan kişi ve tarih

Bu durumda belgeye **"YZ Risk Envanteri ve Risk İşleme Planı"** adı verilebilir. **Ancak standardın izlenebilirliğini korumak için Uygulanabilirlik Bildirgesi'nin ayrı bir doküman olarak tutulması daha uygundur.**

Yapay zekâ kullanımına ilişkin açıklama: Bu çalışmanın yapılandırılmasında ve ilk taslağının hazırlanmasında OpenAI ChatGPT'den yararlanılmıştır. İçerik, özgün kaynaklar esas alınarak yazar tarafından doğrulanmış ve düzeltilmiş; çalışmanın son biçimi yazar tarafından verilmiştir.

Yazar hakkında

Prof. Dr. Diler Aslan, tıbbi biyokimya, tıbbi laboratuvar yönetimi, laboratuvar verilerinin yönetimi ve kalite sistemleri alanlarında uzun yıllar akademik ve uygulamalı çalışmalar yürütmüş; çeşitli kurumsal yöneticilik görevlerinde bulunmuştur. FORTRAN II Programlama Dili (1972), ANKUZEM E-Eğitimci (2013), UKAS ISO/IEC 42001 Yapay Zekâ Yönetim Sistemleri Farkındalık (2025) ve ADLM Tıbbi Laboratuvarlarda Veri Bilimi (2026) eğitimlerini tamamlamıştır. Dijital sağlık, veri kalitesi, yapay zekâ yönetişimi ve tıbbi laboratuvarlarda kalite yönetimi alanlarında eğitim ve danışmanlık çalışmalarını sürdürmektedir. ORCID: 0000-0003-4907-9445